

การส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนของคนในชนบทไทย: กรณีศึกษา
โครงการเน็ตประชารัฐ

PROMOTING SUSTAINABLE LIVELIHOOD OF PEOPLE IN RURAL THAILAND: CASE
STUDY NET PRACHARAT PROJECT

วรวิฑูรี จำลองนาค*

WORRAWOOT JUMLONGNARK*

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

College of Politics and Governance, Mahasarakham University

*Corresponding Author E-mail: worrawoot.j@msu.ac.th

บทความวิชาการ (Academic Article)

RECEIVED 16 MAY 2025, REVISED 4 AUGUST 2025, ACCEPTED 14 AUGUST 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาบทบาทของโครงการเน็ตประชารัฐกับการส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนของคนในชนบท โดยวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องตามกรอบแนวคิดการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. การลดความยากจน 2. การเพิ่มการจ้างงาน 3. การมีชีวิตที่ดี 4. การปรับตัว และ 5. การรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น จากการวิเคราะห์ในแต่ละด้านพบว่า การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของคนในชนบทช่วยส่งเสริมแนวทางการดำรงชีวิตที่ยั่งยืนได้ ได้แก่ การช่วยลดความยากจน เพิ่มการจ้างงาน ช่วยยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ ช่วยให้ชาวบ้านเท่าทันข้อมูลข่าวสาร ช่วยในการปรับตัว และช่วยในเรื่องของการรักษาฐานของทรัพยากรของชุมชน แต่อย่างไรก็ตามโครงการเน็ตประชารัฐจากผลการศึกษาที่ผ่านมา ก็ยังมีจุดบกพร่อง ก็คือ ปัญหาด้านงบประมาณในการบำรุงรักษาและมีค่าใช้จ่ายสูงในการดำเนินโครงการ และ ปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตไปในทางที่ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ แต่ผู้เขียนก็ได้เสนอแนะการแก้ไขปัญหในระยะยาวเพื่อให้โครงการสามารถดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างยั่งยืน ได้แก่ การตั้งกองทุนเพื่อบำรุงรักษาอุปกรณ์และการดำเนินโครงการโดยการจัดการและบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดการเครื่องมือในการป้องกันการเข้าไปใช้เว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสมของเด็ก และรวมไปถึงการจำกัดเวลาการเข้าใช้อินเทอร์เน็ตไม่เกิน 3 ชั่วโมงต่อวัน

คำสำคัญ: การดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน, เน็ตประชารัฐ, การลดความยากจน

ABSTRACT

This academic article examines the role of the Net Pracharat project in promoting sustainable livelihoods for rural communities by analyzing related literature within the sustainable livelihood's framework. This framework is divided into five key areas: (1) poverty reduction, (2) creation of work opportunities, (3) well-being improvement, (4) adaptation, and (5) preservation of local natural resources. The analysis revealed that internet access in rural areas contributes to poverty reduction, increased employment, improved quality of life, enhanced information literacy for adaptation, and the preservation of community resources. However, previous studies identified several shortcomings of the Net Pracharat project, including issues with maintenance budgets, high implementation costs, and internet usage not aligned with project objectives. The author proposes long-term solutions to ensure the project's sustainability, such as establishing a fund for equipment maintenance, delegating project management to local administrative organizations, implementing tools to prevent children from accessing inappropriate websites, and limiting internet usage to a maximum of three hours per day.

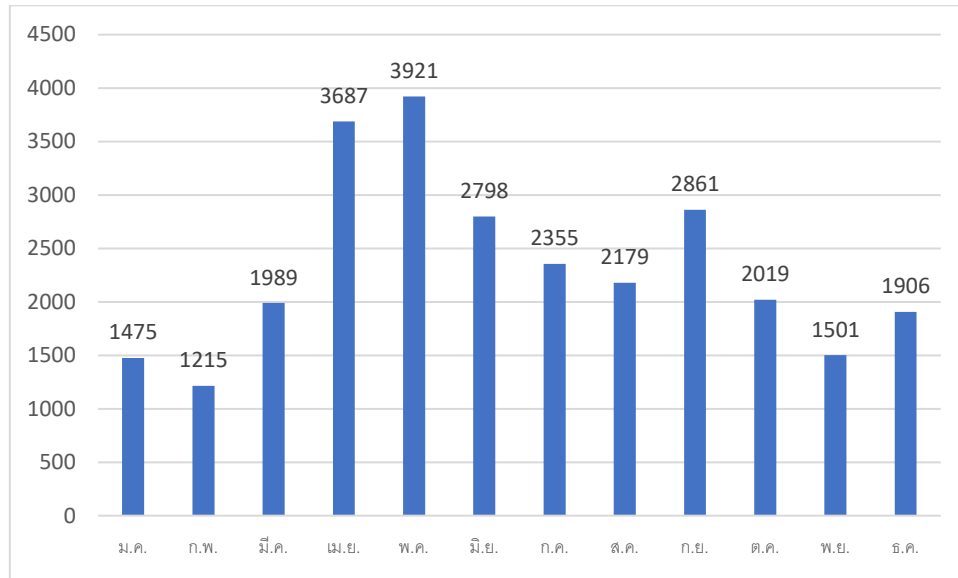
Keywords: Sustainable Livelihoods, Internet Pracharat, Poverty Reduction

1. บทนำ

อินเทอร์เน็ต คือ โครงสร้างพื้นฐานของประเทศ เช่นเดียวกับ ไฟฟ้า ประปา ถนน หรือสะพานเข้าหมู่บ้าน รัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จึงเห็นความสำคัญของการให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการใช้ อินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะหมู่บ้านที่ห่างไกลความเจริญ รัฐบาลจึงมีดำริที่จะมีนโยบายเน็ตประชารัฐขึ้นมา โครงการเน็ตประชารัฐได้รับการออกแบบมาเพื่อปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานของประเทศโดยขยายเครือข่าย อินเทอร์เน็ตไปยังพื้นที่ชนบทที่รัฐเข้าไม่ถึง สิ่งนี้จะช่วยให้ผู้คนจำนวนมากได้รับประโยชน์จากการใช้ อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีดิจิทัล ช่วยลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างพื้นที่ชนบทและในเมือง และ ช่วยปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชนบท (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2561)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้โครงการดังกล่าวจะมีเจตนาที่ดีในการเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาและช่วย ส่งเสริมให้คนชนบทมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่เมื่อเข้าไปตรวจสอบการดำเนินงานของโครงการดังกล่าวพบว่าการดำเนินการโครงการดังกล่าวประสบกับปัญหาหลากหลายพอสมควร รัฐบาลได้ทุ่มงบประมาณจำนวนมากใน โครงการเน็ตประชารัฐ ซึ่งออกแบบมาเพื่อให้บริการเครือข่ายกว่า 20,000 หมู่บ้านในประเทศไทย แต่พบว่า ไม่ใช่ทุกหมู่บ้านจะสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สภาพโครงข่ายบางส่วนถูกทิ้งร้าง และในบางพื้นที่อยู่ ห่างจากจุดกระจายสัญญาณ 10 เมตร เจ้าหน้าที่ได้แนะนำให้ชาวบ้านซื้ออุปกรณ์เพิ่มเติมเพื่อเชื่อมต่อสัญญาณ เช่น ในพื้นที่บ้านโนนทอง ตำบลวังใหม่ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นหนึ่งในหมู่บ้านต้นแบบที่รัฐบาล จัดสรรงบประมาณมาอบรมเชิงปฏิบัติการสร้างการรับรู้เรื่องประโยชน์ของเน็ตประชารัฐ ในปัจจุบัน ถึงแม้ ชาวบ้านจะสามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ แต่ส่วนใหญ่ใช้เพื่อการศึกษาและความบันเทิง สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินได้เปิดเผยผลการตรวจสอบโครงการเน็ตประชารัฐ พบว่า กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม หรือ DES จัดสรรงบประมาณ 13,000 ล้านบาท สำหรับโครงการดังกล่าวแต่กลับไม่ประสบผลสำเร็จแต่อย่างใด เนื่องจากการไม่มีการดำเนินการสร้างงานหรืออาชีพ เด็กและเยาวชนใช้สัญญาณ WiFi ที่ปล่อยออกมาเพื่อการ

พักผ่อนหย่อนใจส่วนตัว และบางพื้นที่ก็เป็นแหล่งมั่วสุมจนคนในบางชุมชนต้องขอให้ยกเลิกโครงการดังกล่าว (Thai PBS, 2563)

รูปภาพ 1 แสดงการแจ้งเหตุขัดข้องของการใช้อินเทอร์เน็ตของโครงการเน็ตประชารัฐในปี 2563

อ้างอิง: วุฒิสภา (2563)

ถึงแม้โครงการเน็ตประชารัฐจะถูกรับพิจารณาว่าเป็นโครงการที่มีปัญหาในทางปฏิบัติ แต่เมื่อพิจารณาในเชิงหลักการและแนวคิดแล้วจะพบว่า โครงการดังกล่าวมีเจตนาที่ดีในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ อินเทอร์เน็ต เพื่อให้ประชาชนที่อยู่ในชนบทห่างไกล ได้มีโอกาสได้เข้าถึงแหล่งความรู้ และเพื่อพัฒนาตนเองในระยะยาว และเป็นการลดช่องว่างระหว่างคนที่อยู่ในเมืองและชนบท

2. ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับโครงการเน็ตประชารัฐที่ผ่านมาเป็นการศึกษาที่มีประเด็นสนับสนุนแนวคิดข้างต้นที่สำคัญ เช่น งานศึกษาของ นฤบาล สำราญจิตต์ (2561) ได้ศึกษาการเปิดรับ การรับรู้ ทักษะคิด และความคาดหวัง “โครงการเน็ตประชารัฐ” ของประชาชนในจังหวัดจันทบุรี โดยผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อ “โครงการเน็ตประชารัฐ” และทัศนคติต่อประเด็นของการใช้สื่อสารในเชิงบวกในระดับเห็นด้วย งานศึกษาของ ธันวาท แผนสทาน (2564) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้งานเน็ตประชารัฐในปีที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีงานศึกษาอินเทอร์เน็ตที่อาจจะไม่เกี่ยวข้องกับโครงการเน็ตประชารัฐเท่าใดนัก แต่เป็นการศึกษาบทบาทของอินเทอร์เน็ตในฐานะระบบสารสนเทศเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เช่น งานวิจัยของ ภาศิโนย กลิ่นภักดิ์ และคณะ (2565) และมีงานที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของประเทศไทย ของ ชาศริต มณีงาม และอัครนันท์ คิตสม (2565) จากการศึกษาความสำคัญของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยส่วนใหญ่พบว่าอินเทอร์เน็ตมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนในชนบทเป็นอย่างมาก ในประเด็นของการศึกษาการพัฒนาวิถีชีวิตที่ยั่งยืนของคนชนบทมีการศึกษาที่หลากหลายเช่นเดียวกัน เช่น งานศึกษาของพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส และคณะ (2565) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาพุทธ

กลไกกรมโคกหนองนาสันติศึกษาโมเดลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีจังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาพุทธกลไกกรมโคกหนองนาสามารถส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้ งานศึกษาของไกรสร วันละ และ ยุภาพร ยุภาศ (2565) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐเป็นแนวทางการบริหารและพัฒนาพื้นฐานประเทศในทุกระดับ ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาและแก้ปัญหาจากฐานรากชุมชนที่แท้จริง ส่วนอีกงานหนึ่ง เป็นการศึกษาของ กัญญารัตน์ แก้วกมล และคณะ (2564) ได้ศึกษาการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยผลการศึกษาพบว่า การใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนโดยมีแนวทางการจัดการที่หลากหลายและขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

ผลจากการสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า ยังมีช่องว่างของงานวิจัย เช่น ไม่มีนักวิชาการคนใดสนใจศึกษาโครงการอินเทอร์เน็ตประชารัฐต่อการพัฒนาวิถีชีวิตที่ยั่งยืนของคนในชนบท นอกจากนี้ ยังขาดการศึกษาบูรณาการ “โครงการเน็ตประชารัฐ” กับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อวิเคราะห์ทฤษฎีและผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในบริบทชนบทไทยอย่างรอบด้าน ดังนั้น ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาและวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าว โดยในบทความนี้จะนำเสนอประเด็นต่างๆ ออกเป็นสี่ส่วนดังนี้ ส่วนที่หนึ่ง จะนำเสนอที่มาและลักษณะแนวคิดสำคัญของโครงการเน็ตประชารัฐ ส่วนที่สอง จะนำเสนอแนวคิดและหลักการสำคัญของแนวคิดการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน ส่วนที่สามจะนำกรอบแนวความคิดการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนมาวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของโครงการเน็ตประชารัฐ และส่วนสุดท้ายผู้เขียนจะเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาโครงการเน็ตประชารัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างแท้จริง ซึ่งจะนำเสนอเนื้อหาต่างๆเป็นลำดับถัดไป

3. ที่มาและลักษณะแนวคิดสำคัญของโครงการเน็ตประชารัฐ

โครงการเน็ตประชารัฐ ริเริ่มโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ซึ่งให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีโทรคมนาคมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของประเทศให้แข็งแกร่งทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างแพร่หลาย รัฐบาลได้เริ่มยกระดับโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคมของประเทศ หรือ “เน็ตประชารัฐ” เชื่อมโยงโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ผ่านสายเคเบิลใยแก้วนำแสงที่อยู่ห่างจากถนนและหมู่บ้านในเขตเมืองเพื่อรองรับการเชื่อมต่อไปยังพื้นที่ชนบทที่อยู่ห่างไกลจากเขตเมือง ในอดีตผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตเอกชนมักมองข้ามประเด็นเหล่านี้ไปโดยพิจารณาแค่เพียงเรื่องความคุ้มค่าในการลงทุนเป็นหลัก (รัฐบาลไทย, 2561)

จากการสำรวจที่ผ่านมา ประเทศไทยมี 74,987 หมู่บ้าน มีหมู่บ้าน 30,636 แห่งที่มี Wi-Fi และ 44,362 หมู่บ้านที่ไม่มีเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การเกิดขึ้นของโครงการเน็ตประชารัฐจะช่วยอุดช่องว่างความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล ช่วยให้ผู้คนในทุกภูมิภาคสามารถเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงได้อย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน (รัฐบาลไทย, 2561)

ภาพรวมโครงการเน็ตประชารัฐ ประกอบด้วยโครงการทั้งหมด 3 โครงการ คือ (คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2561)

1. โครงการเน็ตประชารัฐในพื้นที่ 24,700 หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านมีจุด Wi-Fi ฟรี อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงดีอี มอบให้บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ดำเนินการ วงเงิน 1.5 พันล้านบาท ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ได้จัดสรรเงินงบประมาณการดำเนินการให้กับรัฐบาลจากเงินประมูลคลื่นความถี่

2. โครงการเน็ตประชารัฐบริเวณชายแดน หรือ โครงการจัดให้มีสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่และบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในพื้นที่ชายขอบ (โครงข่ายฯ ชายแดน) 3,920 หมู่บ้าน ใช้เงินจากกองทุน USO หรือกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ รวม 12,900 ล้านบาท โดยโครงการดังกล่าวจะ รวมศูนย์เครือข่าย USO เพื่อให้ใช้อินเทอร์เน็ตฟรีในแต่ละหมู่บ้าน ใช้เน็ตฟรีในโรงเรียน โรงพยาบาล อย่างน้อย 5 ปี คิดค่าอินเทอร์เน็ตบ้านเดือนละ 200 บาท

3. โครงการเน็ตประชารัฐในชนบท หรือ โครงการจัดหาอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในพื้นที่ห่างไกล (Zone C) จำนวน 15,723 หมู่บ้าน ใกล้เคียงโครงการเครือข่ายประชารัฐ จำนวน 24,700 หมู่บ้าน สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เบิกจ่ายเงินจากกองทุน USO ได้ประมาณ 19,674,780,000 บาท และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการจะสามารถใช้บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงได้ จะมีจุดบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง 15,584 จุด และอาคารกลาง USO NET พร้อมคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ และจุดบริการไวไฟมีเจ้าหน้าที่ประจำส่วนกลาง 228 โรงเรียน รวมถึงโรงเรียนต้นแบบในพื้นที่ห่างไกล 5,021 แห่ง และจุดเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตความเร็วสูงสาธารณะในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) 91 แห่ง

ปัญหาที่เกิดจากโครงการเน็ตประชารัฐที่สำคัญได้แก่ รัฐบาลต้องใช้งบประมาณในการดูแลรักษาและซ่อมบำรุงอุปกรณ์เป็นจำนวนมาก จากการรายงานของรัฐบาลที่ผ่านมาพบว่ารัฐบาลได้ค้างจ่ายหนี้ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ให้กับบริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) หรือ NT ตั้งแต่ปี 2561 กว่า 4 พันล้านบาท แต่หลังจากการเจรจาไกล่เกลี่ยหนี้ของ NT ลดลงเหลือ 3.6 พันล้านบาท (กรุงเทพธุรกิจ, 2565) คำถามก็คือ โครงการเน็ตประชารัฐจะแก้ปัญหาเหล่านี้ได้อย่างไร และจะนำไปสู่การพัฒนาการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนอย่างไร

โครงการเน็ตประชารัฐ ถึงแม้จะมีแนวคิดริเริ่มที่ดีที่ต้องการเห็นการพัฒนาชนบท โดยเฉพาะการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในระดับหมู่บ้าน แต่โครงการนี้ต้องใช้งบประมาณของรัฐบาลเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะเป็นภาระผูกพันด้านงบประมาณของรัฐบาลในอนาคต ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการพิจารณาในการหาหนทางในการแก้ไขปัญหานี้ให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

4. แนวคิดและหลักการสำคัญของแนวคิดการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน

การดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดที่สำคัญด้านการพัฒนาชนบทในทศวรรษที่ผ่านมา การศึกษางานวิจัยและการศึกษาด้านการพัฒนาชนบท มักจะปรากฏให้เห็นถึงกระบวนการศึกษาเกี่ยวกับการมีชีวิตที่ยั่งยืน นอกจากนี้ คำว่า “การมีชีวิตที่ยั่งยืน” สามารถเกิดขึ้นได้ไปพร้อมๆ กับกระบวนการศึกษาในแนวทางอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ (การดำรงชีวิตในชนบทหรือในเมือง) อาชีพ (การทำฟาร์มเลี้ยงสัตว์หรือการประมง) ความแตกต่างของสถานะทางสังคม (เพศ, อายุ, และการดำรงชีวิต) หรือ แนวทางการดำรงชีวิตที่ดี เป็นต้น (Scoones, 2009)

มุมมองการดำรงชีวิตที่ยั่งยืนเริ่มต้นด้วยการที่ผู้คนที่แตกต่างกันในสถานที่ต่าง ๆ อาศัยอยู่ หรือ การรวมกันของทรัพยากรที่ใช้และกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อให้มีชีวิตอยู่' แนวทางการวิเคราะห์เชิงพรรณนาแสดงให้เห็นถึงความสลับซับซ้อนของกิจกรรมและการปฏิสัมพันธ์ที่เน้นความหลากหลายของวิถีชีวิตของคนทำมาหากิน สิ่งนี้อาจตัดข้ามขอบเขตของแนวทางแบบเดิม ๆ ในการมองการพัฒนาชนบทซึ่งมุ่งเน้นไปที่กิจกรรมที่กำหนดไว้: เช่น การทำการเกษตร การจ้างแรงงานในฟาร์มขนาดเล็กและอื่น ๆ แต่ในความเป็นจริงผู้คนรวมการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกันในลักษณะที่ซับซ้อน แน่แน่นอนว่าภาคปฏิบัติและการกลยุทธที่แตกต่างกันย่อมส่งผลต่อเส้นทางการดำรงชีวิตหรือวิธีการดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน การวิเคราะห์การดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในระดับบุคคลสามารถรวมเป็นกลยุทธ์การดำรงชีวิตที่ซับซ้อนและนำมาใช้ในการวิเคราะห์ในระดับครัวเรือนหรือหมู่บ้านได้ (Scoones, 2009) การศึกษาของ Natarajan et al. (2022) พบว่า การศึกษาความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนควรพิจารณาควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงสำคัญ 2 ประการในภูมิทัศน์การพัฒนาในระดับโลกที่เป็นลักษณะเฉพาะของศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อวิถีชีวิตในชนบทและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากโลกาภิวัตน์ โดยเน้นที่แนวทางในการกำหนดกรอบวิถีชีวิตในชนบทที่มีโครงสร้าง แยกตามพื้นที่ ความเป็นพลวัต และความสอดคล้องกันทางนิเวศวิทยา

กรอบการดำรงชีวิตที่ยั่งยืนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิเคราะห์ด้านปัจจัยการผลิตจะประกอบไปด้วยทุน หรือ ทรัพยากร และผลผลิต ซึ่งเชื่อมโยงกับการลดความยากจนและระดับการจ้างงาน ขยายไปสู่การวิเคราะห์กรอบที่กว้างขึ้นของความเป็นอยู่ที่ดีและความยั่งยืน (Scoones, 2009) สิ่งนี้สามารถวิเคราะห์เพื่อเน้นองค์ประกอบย่อยที่แตกต่างกัน (Scoones, 1998) ซึ่งการวิเคราะห์ผลลัพธ์ของการมีชีวิตที่ยั่งยืนจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. การลดความยากจน – ระดับความยากจนเป็นเกณฑ์สำคัญในการประเมินการดำรงชีวิต สามารถใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้คนในชุมชนข้ามพ้น 'เส้นความยากจน' แบบสัมบูรณ์ตามระดับรายได้หรือการบริโภค

2. การเพิ่มการจ้างงาน – สิ่งนี้เกี่ยวข้องกับความสามารถของการผสมผสานของหลักการดำรงชีวิตเพื่อสร้างการจ้างงานที่เป็นประโยชน์อาจอยู่ในรูปแบบของการจ้างงานนอกภาคการเกษตร หรือเป็นส่วนหนึ่งของระบบแรงงานค่าจ้างหรือการผลิตเพื่อยังชีพ

3. การมีชีวิตที่ดี – แนวคิดเรื่อง 'ความเป็นอยู่ที่ดี' และ 'ความสามารถ' ได้ขยายขอบเขตคำจำกัดความที่กว้างขึ้นสำหรับแนวคิดการดำรงชีวิต ความสามารถเป็น 'สิ่งที่ผู้คนสามารถทำได้หรืออยู่กับสิทธิของพวกเขา' ซึ่งเป็นแนวคิดที่ครอบคลุมมากกว่าเกี่ยวข้องกับด้านวัตถุของการบริโภคอาหารหรือรายได้

4. การปรับตัว – ความยืดหยุ่นในการดำรงชีวิตที่จะสามารถรับมือและฟื้นตัวจากความเครียดและแรงกดดันจากปัจจัยภายนอก ความยืดหยุ่นดังกล่าวเมื่อเผชิญกับความเครียดและแรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมเป็นกุญแจสำคัญในการปรับตัวในการดำรงชีวิตและการเผชิญปัญหา

5. การรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น – การดำรงชีวิตในชนบทส่วนใหญ่พึ่งพาฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างน้อยในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ยังหมายถึงความสามารถของระบบในการรักษาผลผลิตในชุมชนเมื่ออยู่ภายใต้แรงกดดันจากปัจจัยภายนอก เช่น ภัยธรรมชาติ หรือ เศรษฐกิจตกต่ำ เป็นต้น

องค์ประกอบสำคัญห้าประการ สามข้อแรกมุ่งเน้นไปที่การดำรงชีวิตเชื่อมโยงเกี่ยวกับการลดความยากจนกับการจ้างงานและประเด็นของการมีความเป็นอยู่ที่ดี สององค์ประกอบสุดท้ายเพิ่มมิติความยั่งยืนโดย

มองไปที่การปรับตัวของการดำรงชีวิตและการรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมจะสามารถกำหนดเป็นองค์ประกอบของผลลัพธ์ของการดำรงชีวิตที่ยั่งยืนตามโมเดลดังต่อไปนี้

รูปภาพที่ 2 ผลลัพธ์การดำรงชีวิตที่ยั่งยืน
ที่มา ดัดแปลงจาก Scoones (1998)

กรอบการดำรงชีวิตที่ยั่งยืนเหมาะกับการวิเคราะห์ชุมชนชนบทไทย เพราะครอบคลุมปัจจัยการผลิตทุน ทรัพยากร และผลลัพธ์ 5 ด้าน ที่สะท้อนความยากจน การจ้างงาน และความเป็นอยู่ ทำให้เข้าใจความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างรอบด้าน

5. การวิเคราะห์โครงการเน็ตประชารัฐกับแนวคิดการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างโครงการเน็ตประชารัฐกับแนวคิดการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน ผู้เขียนได้แบ่งประเด็นในการวิเคราะห์ไว้ห้าประเด็นได้แก่ การลดความยากจน การเพิ่มการจ้างงาน การมีชีวิตที่ดี การปรับตัว และการรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ซึ่งจะนำเสนอเป็นลำดับดังต่อไปนี้

1. การลดความยากจน

การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญที่ทำให้คนในชนบทสามารถแก้ปัญหาความยากจน ด้วยความรู้ทางเทคโนโลยี ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการหาตลาด การผลิตสินค้า และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทำให้นำไปสู่การเพิ่มมูลค่าของสินค้ามากขึ้น และเป็นการเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจของคนในชนบทจากการทำเกษตรกรรมแต่เพียงอย่างเดียว มาเป็นการพัฒนาไปสู่การประดิษฐ์นวัตกรรมเพื่อเพิ่มรายได้เสริมจากการประกอบอาชีพหลัก และช่วยยกระดับรายได้ของประชาชนให้เพิ่มสูงขึ้นด้วย ในต่างประเทศมีงานศึกษาผลของการใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตในการช่วยลด

ความยากจนในชนบทด้วย เช่น งานของ Zhang et al. (2021) พวกเขาได้ศึกษาเศรษฐกิจดิจิทัลช่วยบรรเทาความยากจนในชนบทและการฟื้นฟูชนบทในประเทศจีน โดยผลการวิจัยของพวกเขาบอกว่า การเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นโอกาสที่สำคัญสำหรับคนในชนบทในการลดช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน และการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลจะช่วยบรรเทาการลดความยากจนอย่างยั่งยืนและป้องกันการเกิดความยากจนส่งต่อไปยังรุ่นต่อไปได้ งานศึกษาดังกล่าวได้เน้นบทบาทของ e-commerce ในชนบทและ mobile payment ในชนบทของประเทศจีน ในกรณีของประเทศไทยนั้น อีคอมเมิร์ซสามารถช่วยพัฒนาเศรษฐกิจชนบทของไทยโดยเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการท้องถิ่นเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้น ลดต้นทุนการทำธุรกิจ และเพิ่มรายได้นอกจากนี้ยังส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลให้กับชุมชน เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และกระตุ้นการสร้างงานในพื้นที่ชนบท ทำให้เศรษฐกิจท้องถิ่นเติบโตอย่างยั่งยืนและลดความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองและชนบทได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การเพิ่มการจ้างงาน

การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในระดับหมู่บ้านและตำบล ทำให้เกิดการจ้างงานเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น เพราะต้องอาศัยผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีความชำนาญเฉพาะเพื่อที่จะทำแก๊ซหรือซ่อมแซมกรณีอุปกรณ์ส่งสัญญาณเกิดการชำรุด ถ้ารัฐบาลมีนโยบายในการอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านให้สามารถซ่อม สร้าง ประดิษฐ์และประยุกต์ใช้เทคนิคและอุปกรณ์ต่างๆ เกี่ยวกับเทคโนโลยี ก็จะเป็นการเพิ่มการจ้างงานให้กับประชาชนในชุมชน เมื่อคนในชุมชนได้รับการอบรมและมีประสบการณ์ในการประกอบซ่อมเครื่องมือทางเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นแล้ว ก็จะสามารถไปประยุกต์ใช้กับการใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ เช่น การประดิษฐ์โครงเพื่อให้อุปกรณ์ที่ชำรุด การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อติดตามการเติบโตของพืชไร่ในนาสวนของตนเองได้และสามารถเพิ่มผลผลิตให้กับฟาร์มของชาวบ้านได้ มีงานศึกษาในต่างประเทศซึ่งสนับสนุนในประเด็นที่ว่า การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีดิจิทัลของคนชนบทช่วยเพิ่มการจ้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชนบทได้ เช่น งานศึกษาของ Luo (2019) เขาพบว่าในปี ค.ศ. 2016 ธนาคารโลกและกลุ่มบริษัทอาลีบาบา ได้ร่วมมือกันในการทำวิจัยในประเทศจีนเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการช่วยให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจและเพิ่มอัตราการจ้างงานในชนบท โดยผลการวิจัยสรุปว่าเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถนำไปใช้ในการขายของออนไลน์ (e-commerce) ได้สร้างโอกาสในการสร้างงานให้แก่คนในชนบทและช่วยลดความยากจนและลดช่องว่างระหว่างชนชั้นได้ และการศึกษาของ Li & He (2024) พบว่าอีคอมเมิร์ซในชนบทส่งผลโดยตรงต่อรายได้ของเกษตรกรด้วยการส่งเสริมการบูรณาการตลาดของเกษตรกร และส่งผลทางอ้อมด้วยการขยายอุตสาหกรรมในเครือข่ายที่สามารถส่งเสริมการเติบโตของการจ้างงานได้

3. การมีชีวิตที่ดี

การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตสามารถยกระดับการมีชีวิตที่ดีให้กับคนในชนบทได้ โดยเฉพาะการเรียนรู้โลกกว้าง ที่มากกว่าขอบเขตในระดับตำบลและหมู่บ้านของตนเอง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีโดยอาศัยแหล่งความรู้จากทั่วทุกมุมโลกเพื่อทำให้ชีวิตของประชาชนมีความสะดวกสบายมากขึ้น และรวมไปถึงการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือช่วยยกระดับคุณภาพของการศึกษา ซึ่งครูในโรงเรียนชนบทที่อยู่ห่างไกลสามารถค้นคว้าหาข้อมูลและรู้ที่เป็นประโยชน์ในการมาสอนให้กับนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนได้ หรือการใช้เพื่อติดต่อสื่อสารทางการแพทย์ในระบบ Telemedicine ซึ่งทำให้ชาวบ้านสามารถเข้าถึงการบริการสาธารณสุขโดยที่ไม่จำเป็นต้องออกเดินทางไกล ช่วยประหยัดเวลา และช่วยให้การรักษามีประสิทธิภาพและการเข้าถึงการ

รักษาพยาบาลทำได้เร็วขึ้น งานวิจัยในต่างประเทศ ได้มีการศึกษาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในทางการแพทย์ เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ยากไร้ในชนบท หรือ ที่เรียกว่า Telemedicine เช่นงานศึกษาของ Bagchi (2006) ได้ศึกษาเทคโนโลยีการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) ในชนบทของประเทศอินเดีย ผลการศึกษาพบว่า Telemedicine อาจกลายเป็นวิธีที่ราคาถูกลงที่สุดและเร็วที่สุดในการลดความเหลื่อมล้ำทางสุขภาพระหว่างชนบทและเมือง เมื่อพิจารณาถึงความก้าวหน้าอย่างมากของอินเดียในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร telemedicine สามารถช่วยนำการดูแลสุขภาพเฉพาะทางไปยังมุมที่ห่างไกลที่สุดของประเทศ เช่นเดียวกับ Chen (2021) เสนอว่าเทคโนโลยีโทรศัพท์เคลื่อนที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการเข้าถึงและการใช้งานอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา ความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับปัจจัยขับเคลื่อนหลักและข้อจำกัดของการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่เป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่รัฐบาลต้องพิจารณาในการออกแบบนโยบายที่ตรงเป้าหมาย จากรายงานของ Digital 2025 Global Overview Report พบว่าในช่วงต้นปี พ.ศ. 2568 ประเทศไทยมีการเชื่อมต่อโทรศัพท์มือถือรวม 99.5 ล้านเครื่อง ซึ่งคิดเป็น 139 เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งหมด อย่างไรก็ตาม การเชื่อมต่อเหล่านี้บางส่วนอาจครอบคลุมเฉพาะบริการต่างๆ เช่น เสียงและ SMS และบางส่วนอาจไม่รวมการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (Datareportal, 2025)

4. การปรับตัว

การเข้าถึงเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตสามารถทำให้คนในชุมชนชนบทเรียนรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้กับโลกสมัยใหม่ เนื่องจากความรู้และเทคนิควิทยาการที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ทำให้ประชาชนได้รู้เท่าทันสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ยกตัวอย่างเช่น การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อค้นหาสภาพภูมิอากาศ ซึ่งก็จะทำให้ชาวบ้านในชนบทซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ สามารถวางแผนในการทำเกษตรของตนเองได้ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศอย่างฉับพลัน ชาวบ้านในชนบทก็สามารถที่จะปรับตัวได้อย่างทันทั่วทั้งที่ หรือ ตัวอย่างอีกกรณีหนึ่ง ก็คือ กลุ่มชาวประมง ที่ต้องออกเรือหาปลาทุกวัน ก็สามารถใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศในการวางแผนในการออกเรือเพื่อหาปลาได้ เมื่อใดที่เกิดสภาวะอากาศแปรปรวน มีพายุหนัก ก็สามารถวางแผนการหลีกเลี่ยงการเกิดภัยพิบัติได้ ดังนั้น นี่คือประโยชน์ของเทคโนโลยีและการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตซึ่งทำให้ชาวบ้านเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้เอง โดยไม่ต้องหวังพึ่งการประกาศของทางราชการแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Ziervogel and Calder (2003) ได้วิจัยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการช่วยทำนายสภาพภูมิอากาศทำให้คนในชนบทสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศได้ การศึกษาของพวกเขาพบว่า การคาดการณ์สภาพภูมิอากาศตามฤดูกาลมีบทบาทในการเพิ่มความสามารถในการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ

5. การรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและการใช้เทคโนโลยีสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการรักษาฐานทรัพยากรในท้องถิ่นได้ เนื่องจากความรู้ในการปกป้องทรัพยากรในท้องถิ่นสามารถค้นคว้าหาองค์ความรู้ได้จากอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการปกป้องทรัพยากรที่มีค่าในท้องถิ่นก็สามารถทำได้ ถ้ามีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง เช่น ชุมชนท้องถิ่นหนึ่งมีป่าต้นไม้พะยูนที่มีค่ามาก และชาวบ้านเกิดความหวงแหนและอยากจะอนุรักษ์ไว้ แต่ก็กลัวจะมีบุคคลภายนอกชุมชนจะทำการลักลอบตัดออกไปเพื่อนำไปขาย ถ้าไม่มีเทคโนโลยีเข้าถึงชาวบ้าน ชาวบ้านก็อาจจะใช้วิธีการผลิตเปลี่ยนเวรยามในการดูแลรักษาป่านี้ไว้ แต่ถ้าสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ก็อาจจะใช้กล้องวงจรปิดโดยเชื่อมต่อกับสัญญาณไวไฟที่ใช้ในหมู่บ้าน ทำให้การ

ดูแลรักษาป่าไม่ต้องใช้คน แต่ใช้เทคโนโลยีมาประยุกต์คอยเป็นหูเป็นตาให้และส่งสัญญาณเตือนเมื่อมีคนเข้ามาบุกรุก ซึ่งจะช่วยประหยัดเวลา ประหยัดทรัพยากรของคนในชุมชนและทำให้การดูแลปกป้องรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นทำได้ดียิ่งขึ้น มีงานศึกษาวิจัยที่สนับสนุนประเด็นที่ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการรักษาฐานทรัพยากรในท้องถิ่นได้ เช่น งานการศึกษาของ McCall and Minang (2005) ได้ศึกษา การประเมิน GIS แบบมีส่วนร่วมสำหรับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน และการอ้างสิทธิ์ในป่าชุมชนของประเทศแคเมอรูน โดยผลการศึกษาพบว่า GIS แบบมีส่วนร่วม (PGIS) และแอปพลิเคชันการทำแผนที่แบบมีส่วนร่วมช่วยทำให้เกิดการวางแผนเชิงพื้นที่แบบมีส่วนร่วมสำหรับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนในประเทศกำลังพัฒนา มีข้อสันนิษฐานว่าการใช้ PGIS มีประสิทธิภาพตรงตามความต้องการด้านเนื้อหาตอบสนองผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น ดังนั้นเทคโนโลยีดังกล่าวจึงเป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลทรัพยากรในท้องถิ่นได้ดีมากขึ้น

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของโครงการเน็ตประชารัฐกับการดำรงชีวิตที่ยั่งยืนสามารถสรุปออกมาเป็นตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 1 สรุปประเด็นการวิเคราะห์ สาระสำคัญและการรับผิดชอบของหน่วยงานที่สำคัญ

ประเด็นการวิเคราะห์	สาระสำคัญ	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
1. การลดความยากจน	อินเทอร์เน็ตช่วยให้คนชนบทเข้าถึงข้อมูลตลาด ความรู้ด้านการผลิต พัฒนาผลิตภัณฑ์ เปิดโอกาสทาง e-commerce ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างเมือง-ชนบท	กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กระทรวงพาณิชย์, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต./เทศบาล)
2. การเพิ่มการจ้างงาน	การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตสร้างอาชีพด้านเทคโนโลยีและการซ่อมบำรุงอุปกรณ์ เพิ่มโอกาสประกอบธุรกิจออนไลน์ ขยายอุตสาหกรรมในเครือข่าย	กระทรวงแรงงาน, กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน, อบต./เทศบาล
3. การมีชีวิตที่ดี	เทคโนโลยีช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต เช่น การศึกษาออนไลน์, Telemedicine, เข้าถึงบริการสาธารณสุข ลดเวลาการเดินทาง	กระทรวงสาธารณสุข, กระทรวงศึกษาธิการ, กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
4. การปรับตัว	เข้าถึงข้อมูลสภาพอากาศและข่าวสารได้รวดเร็ว ช่วยวางแผนการเกษตร ประมง ป้องกันภัยพิบัติ และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	กรมอุตุนิยมวิทยา, กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, องค์กรชุมชน
5. การรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น	ใช้เทคโนโลยี เช่น กล้องวงจรปิด, GIS, PGIS เพื่อเฝ้าระวัง ป้องกันการบุกรุก และจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรมป่าไม้, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, กลุ่มอนุรักษ์ชุมชน

6. สรุป

แนวคิดของโครงการเน็ตประชารัฐ ถือว่าเป็นหลักการที่ดีที่ช่วยส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งความรู้และเทคโนโลยีให้กับชาวบ้าน ช่วยยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ เพิ่มรายได้ เพิ่มการจ้างงาน ช่วยให้ชาวบ้านเท่าทันข้อมูลข่าวสาร ช่วยในการปรับตัว และช่วยในเรื่องของการรักษารัฐธรรมนูญของทรัพยากรของชุมชน ถึงแม้โครงการดังกล่าวในทางปฏิบัติ อาจจะมีปัญหาและอุปสรรคไปบ้าง โดยเฉพาะเกี่ยวกับงบประมาณที่ต้องใช้อย่างมหาศาลและบางทีก็มีการใช้งานอย่างผิดวัตถุประสงค์ แต่ปัญหาเหล่านี้ก็มีหนทางในการแก้ไขได้ ทั้งนี้ต้องเกิดจากการร่วมมือกันของคนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน ร่วมมือกันในการพัฒนาสิ่งเหล่านี้ให้ดีขึ้น ก็จะทำให้ประโยชน์ของโครงการเหล่านี้เกิดแก่ชาวบ้านที่อยู่ห่างไกล และเป็นโครงการที่มีความยั่งยืนในอนาคต ผลการศึกษานี้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศอื่นโดยเฉพาะประโยชน์ของการใช้อินเตอร์เน็ตในระดับชุมชนท้องถิ่นที่จะช่วยส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญ คือ การยังไม่ได้มีการเก็บข้อมูลจากผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในหมู่บ้านโดยตรง ดังนั้นเป็นความสำคัญอย่างยิ่งของงานวิจัยในอนาคตควรมีการเก็บข้อมูลจริงในพื้นที่ที่มีปัญหา

7. ข้อเสนอแนะ

การดำเนินโครงการเน็ตประชารัฐเพื่อให้เกิดความยั่งยืน และก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนและชุมชนชนบทอย่างแท้จริง ผู้เขียนได้เสนอแนวทางในการปรับปรุงโครงการนี้ดังต่อไปนี้

1. ประเด็นที่สอดคล้องกับความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนทั้งห้าด้าน ได้แก่ ด้านที่หนึ่งการลดความยากจน รัฐบาลควรให้มีการฝึกฝนอบรมการประกอบอาชีพที่สามารถใช้ประโยชน์จากการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มจากอาชีพหลัก ทำให้ประชาชนลดความยากจนได้ ด้านที่สอง การเพิ่มการจ้างงาน รัฐบาลควรฝึกทักษะและเพิ่มการฝึกอบรมเกี่ยวกับการซ่อมและการแก้ไขอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต เพื่อสร้างรายได้และอาชีพเสริมให้กับคนชนบท ด้านที่สาม ด้านการมีชีวิตที่ดี รัฐบาลควรส่งเสริมและจัดหาอุปกรณ์เกี่ยวกับ telemedicine ให้กับคนชนบทที่อยู่ห่างไกลให้สามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาลได้ง่าย ด้านที่สี่ การปรับตัว รัฐบาลควรสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์ที่สามารถพยากรณ์สภาพภูมิอากาศให้คนในชนบทสามารถใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนทำการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประการสุดท้ายการรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น รัฐบาลควรสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์ ในการรักษาฐานทรัพยากรในท้องถิ่น เช่น การติดตั้งกล้อง cctv เพื่อตรวจสอบการเข้าไปลักลอบตัดต้นไม้หายากของชุมชนท้องถิ่น

2. การใช้งบประมาณเพื่ออุดหนุนโครงการเป็นจำนวนมากหลายพันล้านบาทจากรัฐบาลในระยะยาวคงไม่สามารถทำได้ ผู้เขียนจึงเสนอให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการบำรุงรักษาและการจัดการอุปกรณ์อินเทอร์เน็ตประจำหมู่บ้าน โดยมอบอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นคนดูแลและจัดตั้งกองทุนขึ้นมา นอกจากนี้เห็นควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหารายได้จากการใช้อินเทอร์เน็ตจากโครงการนี้เพื่อชดเชยเงินค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ด้วย

3. ปัญหาการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตประชารัฐอย่างผิดวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กๆ ในหมู่บ้านซึ่งมักจะใช้อินเทอร์เน็ตไปเล่นเกมออนไลน์ หรือเข้าเว็บไซต์ที่ไม่พึงประสงค์ การแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนเสนอให้รัฐบาลส่งเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญจัดการบล็อกเว็บไซต์และเกมที่ไม่น่าพึงประสงค์ตั้งแต่ต้น

ทาง เพื่อไม่ให้เด็กนักเรียนเข้าถึงเว็บไซต์เหล่านั้น พร้อมทั้งทำคู่มือแจกจ่ายไปตามหมู่บ้านและโรงเรียน โดยการแนะนำเว็บไซต์ที่ควรหลีกเลี่ยงให้กับพ่อแม่ และครูอาจารย์เพื่อช่วยกำกับดูแลการใช้อินเทอร์เน็ตในเครือข่ายดังกล่าว นอกจากนี้ให้เจ้าหน้าที่กำหนดเวลาการใช้งานสำหรับการใช้อินเทอร์เน็ตไม่เกินวันละ 3 ชั่วโมง ต่อคนหรือต่อหนึ่งแอคเคาท์ต่อวัน (BBC, 2024) เพื่อควบคุมการใช้งานให้มีประสิทธิภาพด้วย

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2561). คู่มือพัฒนาความสำเร็จกับเน็ตประชารัฐ. สืบค้นเมื่อ 21 พฤศจิกายน 2567, จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER56/DRAWER064/GENERAL/DATA0000/00000067.PDF>
- กรุงเทพธุรกิจ. (2565). “ดีอีเอส” โอด “เน็ตประชารัฐ” หนีบ้านกว่า 4 พันล้าน. สืบค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2567, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/tech/gadget/1027710>
- กัญญารัตน์ แก้วกมล, นิติคุณ ท้าวทอง, สุปวีณ์ รสรัตน์, อนุศิษฐ์ เพชรเชนทร์, อมรรัตน์ รัตนสุภา, และจันทน์ ภูติอริยวัฒน์. (2564). การใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 11(1), 75-92.
- ไกรสร วันละ และ ยุภาพร ยุภาศ. (2565). การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 8(2), 391-404.
- คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2561). เลขาธิการ กสทช. ชี้แจงเรื่องเน็ตประชารัฐ. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://nbtc.go.th/News/Information/35068.aspx>
- ชาคริต มณีงาม และ อัครนันท์ คิตสม. (2565). การเข้าถึงและการใช้งานอินเทอร์เน็ตประจำที่ในประเทศไทย. Journal of Buddhist Education and Research, 8(2), 165-174.
- ธันวาท แผนสท้าน. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้งานเน็ตประชารัฐในปีที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทย. วารสารสมาคมนักวิจัย, 26(4), 124-141.
- นฤบาล สำราญจิตต์. (2561). การเปิดรับการรับรู้ทัศนคติและความคาดหวัง “โครงการ เน็ต ประชา รัฐ” ของประชาชนจังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ (นศ.ม.(นิเทศศาสตร์)), มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, พระครูปลัดอดิศักดิ์ วชิรปญโญ, ศักดิ์ชัย สักการะบูชา, และ นาฏนภางค์ โพธิ์ไพจิตร. (2565). รูปแบบการพัฒนาพุทธกิจกรรมโคกหนองนาสันติศึกษาโมเดลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 10(1), 48-64.
- ภาศินีเย กลิ่นภักดิ์, เจษฎาภรณ์ พานทอง, พงษ์ดนัย งามนิม, วีรชัย แต่งจ็อก และ นันทพันธ์ คตคง (2565). ระบบสารสนเทศเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 8(11), 441-453
- รัฐบาลไทย. (2561). โครงการเน็ตประชารัฐ. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2567, จาก https://media.thaigov.go.th/uploads/document/66/2018/12/pdf/Doc_20181217115504000000.pdf

- วุฒิสภา. (2563).สรุปภาพรวมการดำเนินงานโครงการเน็ตประชารัฐ. สืบค้นเมื่อ 12 สิงหาคม 2568, จาก [https://www.senate.go.th/assets/portals/126/fileups/345/files/1%20เน็ตประชารัฐ_DE_190164\(1\).pdf](https://www.senate.go.th/assets/portals/126/fileups/345/files/1%20เน็ตประชารัฐ_DE_190164(1).pdf)
- Bagchi, S. (2006). Telemedicine in rural India. *PLoS medicine*, 3(3), 297-299.
- BBC. (2024). เด็กควรใช้จอนานแค่ไหน ดู 7 สัญญาณที่บอกว่าลูกของคุณอาจใช้โทรศัพท์นานเกินไป. สืบค้นเมื่อ 12 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.bbc.com/thai/articles/czd1vd7j3gdo#:~:text=เราต้องจำไว้ว่า,เซนส์ไต้หวัน>
- Chen, R. (2021). A demand-side view of mobile internet adoption in the Global South. *World Bank*.
- Datareportal. (2025). Digital 2025 Global Overview Report. สืบค้นเมื่อ 12 สิงหาคม 2568, จาก <https://datareportal.com/reports/digital-2025-thailand>
- Li, W., & He, W. (2024). Revenue-increasing effect of rural e-commerce: A perspective of farmers' market integration and employment growth. *Economic Analysis and Policy*, 81, 482-493.
- McCall, M. K., & Minang, P. A. (2005). Assessing participatory GIS for community-based natural resource management: claiming community forests in Cameroon. *Geographical Journal*, 171(4), 340-356.
- Natarajan, N., Newsham, A., Rigg, J., & Suhardiman, D. (2022). A sustainable livelihoods framework for the 21st century. *World Development*, 155, 105898.
- Scoones, I. (1998). Sustainable rural livelihoods a framework for analysis. Retrieved on 22 November 2024, from <https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/handle/20.500.12413/3390>
- Scoones, I. (2009). Livelihoods perspectives and rural development. *The journal of peasant studies*, 36(1), 171-196.
- Thai PBS. (2563). THE EXIT : ตรวจสอบโครงการเน็ตประชารัฐ. สืบค้นเมื่อ 21 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/295636>
- Xubei, L. (2019). E-commerce for poverty alleviation in rural China: from grassroots development to public-private partnerships. *East Asia & Pacific on the Rise*. [Online] Retrieved on 5 May 2020, from <https://blogs.worldbank.org/eastasiapacific/e-commerce-poverty-alleviation-rural-chinagrassroots-development-public-private-partnerships>.
- Zhang, X., Luo, R., Shi, Y., & Shangguan, Y. (2021). How Digital Economy Helps Rural Poverty Alleviation and Rural Revitalization in China. Paper presented at the E3S Web of Conferences.
- Ziervogel, G., & Calder, R. (2003). Climate variability and rural livelihoods: assessing the impact of seasonal climate forecasts in Lesotho. *Area*, 35(4), 403-417.